

Голас Радзімы

№ 21 (1747)
27 мая 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У час Тыдня выяўленчага мастацтва, які нядаўна прайшоў у рэспубліцы, было адкрыта 30 вернісажаў, дзейнічалі перасоўныя выстаўкі на ўдарных будоўлях, у калгасах, на прадпрыемствах, адбыліся шматлікія сустрэчы мастакоў з гледачамі.
НА ЗДЫМКУ: на адкрыцці выставак у Мінскім Палацы мастацтва літоўская керамістка Э. ШЧЭРБІНСКАЙТЭ-ТУНКЯВІЧЭНЕ, мастак Г. ПАПЛАУСКІ і старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР А. БЕМБЕЛЬ. [Інфармацыю пра падзеі Тыдня чытайце на 7-й стар.].

Фота С. КРЫЦКАГА.

ГАДЫ СТАНАУЛЕННЯ І РОСТУ

«Вёска: шляхі развіцця»

стар. 3

СТАРАЖЫТНЫ І ВЕЧНА МАЛАДЫ

(«Pages of Glorious History»)

стар. 5

І. ЖЫНОВІЧ: «ГОЛАС РОДНАЕ
ЗЯМЛІ Я У ІХ ЧУЮ...»

«Першы цымбаліст рэспублікі»

стар. 7

падзеі • людзі • факты

XIX З'ЕЗД ВЛКСМ

У Маскве, у Крамлёўскім Палацы з'ездаў з 18 па 21 мая праходзіў XIX з'езд ВЛКСМ, дэлегаты якога прадстаўлялі больш чым 41-мільённы атрад савецкай камсамолі. Са справаздачным дакладам Цэнтральнага Камітэта ВЛКСМ выступіў першы сакратар ЦК ВЛКСМ Б. Пастухоў. У ім гаварылася аб задачах ленинскага камсамолу па фарміраванню пакалення людзей, палітычна актыўных, якія ведаюць сваю справу, любяць працу і ўмеюць працаваць, заўсёды гатовы да абароны сваёй Радзімы.

З яркай, запамінальнай прамовай на з'ездзе выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнеў, у якой зноў прагучала праяўленне клопатаў аб міры, аб цяперашнім і будучым пакаленнях. Савецкі кіраўнік выступіў за спыненне гонкі ўзбраенняў, за правядзенне савецка-амерыканскіх перагавораў аб абмежаванні і скарачэнні стратэгічных узбраенняў, што з'явілася б значным крокам у справе ўмацавання міру і разрады на планеце.

«Мы гатовы былі б, сказаў, у прыватнасці, Л. І. Брэжнеў, дамовіцца аб тым, каб зброя стратэгічнага прызначэння СССР і ЗША ўжо цяпер, як толькі пачнуцца перагаворы, была замарожана. Замарожана ў колькасных адносінах».

Дэлегаты з'езда — рабочыя і сяляне, работнікі навукі і культуры, воіны арміі і флоту — ад імя ўсёй савецкай моладзі гарача падтрымалі новыя мірныя ініцыятывы, выказаныя Л. І. Брэжневым. Як дэвіз, як кіраўніцтва да дзеяння пасланцы камсамолу ўспрынялі наказ маладому пакаленню Зямлі — адстойваць мірную будучыню планеты.

На з'ездзе былі абраны кіруючыя органы. Першым сакратаром ЦК ВЛКСМ абраны Б. Пастухоў.

3 ПАВЕДАМЛЕННЯУ ТАСС

НА АРБЦЕ «ІСКРА-2»

17 мая 1982 года ад арбітальнага комплексу «Салют-7» — «Саюз Т-5», пільгуемага касманаўтамі А. Беразавым і В. Лебедзевым, аддзелен і выведзен у касмічную прастору малы штучны спадарожнік Зямлі «Іскра-2», які створан студэнцкім канструктарскім бюро Маскоўскага авіяцыйнага інстытута імя Сяргея Арджанікідзе з дапамогай маладых вучоных і радыёаматараў краіны.

Касманаўты А. Беразавой і В. Лебедзеў падрыхтавалі спадарожнік да запуску, правярылі функцыянаванне яго сістэм і ў разліковы час праз шлюзавую камеру вывелі ў адкрыты космас.

У эксперыментах па аматарскай радыёсувязі з выкарыстаннем радыёкомплексу спадарожніка «Іскра-2» прымаюць удзел маладзёжныя і студэнцкія арганізацыі Савецкага Саюза, Народнай Рэспублікі Балгарыі, Венгерскай Народнай Рэспублікі, Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Рэспублікі Куба, Лаоскай Народна-дэмакратычнай Рэспублікі, Мангольскай Народнай Рэспублікі, Польскай Народнай Рэспублікі, Сацыялістычнай Рэспублікі Румыніі і Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

На спадарожніку ўстаноўлены вымпелы з эмблемамі саюзаў моладзі сацыялістычных краін — удзельніц эксперыменту.

У адпаведнасці з праграмай забеспячэння функцыянавання арбітальнай навуковай станцыі «Салют-7» 23 мая 1982 года ў Савецкім Саюзе запушчаны аўтаматычны грузавы карабель «Прагрэс-13».

Мэта запуску транспартнага карабля — дастаўка на арбітальную станцыю расходуемых матэрыялаў і розных грузаў.

МІЖНАРОДНЫЯ КАНТАКТЫ

САВЕЦКАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ
У ДАМАСКУ

Пытанні барацьбы за прадухіленне ваеннай небяспекі, спыненне гонкі ўзбраенняў, усталяванне справядлівага і трывалага міру на Блізкім Усходзе былі абмеркаваны ў Дамаску на перагаворах паміж дэлегацыяй Савецкага камітэта абароны міру на чале з сакратаром ЦК Кампартыі Беларусі А. Кузьміным і дэлегацыяй Нацыянальнага савета прыхільнікаў міру САР на чале са старшынёй савета М. Дж. Баджбужам.

А. Кузьмін падкрэсліў неабходнасць аб'яднання намаганняў сацыялістычных і краін, што сталі на шлях развіцця, у барацьбе супраць ядзернай пагрозы, супраць авантурыстычнай палітыкі амерыканскага імперыялізму, гатовага паставіць свет на мяжу катастрофы.

М. Дж. Баджбуж указаў, што Сірыя глыбока заклапочана палітыкай агрэсіі і канфрантацыі, узятай на ўзбраенне Злучанымі Штатамі.

Савецкая дэлегацыя наведла горад Эль-Кунейтру — адміністрацыйны цэнтр правінцыі, у склад якой да ізраільскай агрэсіі 1967 года ўваходзілі незаконна анексаваныя яндаўна Тэль-Авіва Галанскія вышыні, аглядела разваліны гэтага горада, па-варварску разбуранага ізраільцамі.

У Дамаску адбылася таксама сустрэча паміж членам рэгіянальнага кіраўніцтва Партыі арабскага сацыялістычнага адраджэння (ПАСА), прэзідэнтам Таварыства арабскай сірыйска-савецкай дружбы В. Танусам і членамі дэлегацыі Савецкага камітэта абароны міру.

ВЫСТАЎКІ

ПАКАЗВАЕ «АРТЭКС»

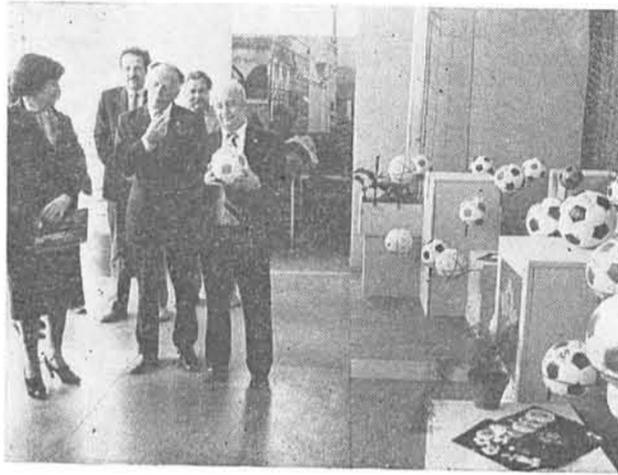
Вырабы з эмблемай гэтай фірмы вядомы ў дзесятках краін свету. 10 мая венгерскае знешнегандлё-

вае прадпрыемства «Артэкс» адкрыла ў Мінскім Палацы спорту выстаўку ўзораў мэблі і спартыўных тавараў.

Савецкі Саюз — буйнейшы гандлёвы партнёр, сказала генеральны дырэктар «Артэкса» М. Чакі. Гандлёвы абарот прадпрыемства складае 30,5 мільёна перавадных рублёў у год. За час існавання «Артэкса» экспарт венгерскай мэблі павялічыўся ў некалькі дзесяткаў разоў.

На адкрыцці выстаўкі былі кіраўнікі рада міністэрстваў і ведамстваў рэспублікі, прадстаўнікі генеральных консульстваў ГДР і ПНР у Мінску, іншыя афіцыйныя асобы. Адбылася прэс-канферэнцыя для журналістаў.

НА ЗДЫМКУ: у адным з павільёнаў выстаўкі.

ТУРЫЗМ

«МІНСКІ» МАРШРУТ

Больш дзесяці гадоў падарожнічае па розных краінах японскі «Маладзёжны карабель — дружба». Сёлета яго маршрут пралягае праз Мінск. Аб праграме знаходжання японскіх гасцей ў сталіцы Беларусі ішла размова ў час сустрэчы ў Мінскім аб'яднанні Усесаюзнага акцыянернага таварыства «Інтурыст». Тут гасцям з Японіі — Катоу Сігеру, намесніку сектара па выхаванню моладзі прэфектурнага ўпраўлення Фукуі, і Хірасі Ватанабе, прадстаўніку турысцкай фірмы «Ніпан экспрэс» расказалі аб сувязях беларускай моладзі з замежнымі ровеснікамі, аб перспектывах расшырэння такога тыпу кантактаў.

— Гэта другі візіт японскіх юнакоў і дзяўчат у Мінск, — сказаў Катоу Сігеру. — Першы раз яны пабывалі ў Мінску ў 1978 годзе. Паездку памятаюць усе, хто ў ёй удзельнічаў. Думаецца, што і новая сустрэча будзе карыснай і паслужыць умацаванню дружэлюбных сувязей паміж нашымі народамі.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

◆ Першы цеплаход, пабудаваны на стапелях Гомельскага суднабудаўніча-суднарамонтнага завода, адпраўляецца рачнікам Латвіі. У другім-трэцім квартале такія ж судны будуць адпраўлены рачнікам Літвы, Украіны і Малдавіі.

◆ На Гомельскім станкабудаўнічым заводзе імя С. Кірава датэрмінова сабраны і выпрабаваны абразіўна-адразныя станкі мадэлі 8А240.

У хуткім часе яны будуць адпраўлены ў Рэспубліку Куба, Нігерыю, Лівію.

Лячэбныя ўласцівасці мінеральных вод санаторыя «Крыніца» вядомы далёка за межамі рэспублікі. У маляўнічым сядовым бары пад Мінскам папраўляюць сваё здароўе і адпачываюць працоўныя з усіх канцоў краіны. Толькі летась у санаторыі лячылася больш за 14 тысяч чалавек.

Для адпачываючых створаны выдатныя ўмовы, функцыянаруючы аснашчаны сучасным медыцынскім абсталяваннем лячэбна-дыягнастычныя кабінеты і лабараторыі, вода- і гразелячэбніцы, рэнтгеналагічны цэнтр, бібліятэка, кіназалы.

Прыгажосць наваколля, чыстае, празрыстае паветра і цішыня лесу ў любую пару года садзейнічаюць добраму настрою.

НА ЗДЫМКУ: весела адпачываюць у беларускім санаторыі кантралёр з Салігорска Т. ВАСІЛЕЎСКАЯ, шахцёр з Эстоніі Ю. КУНТ, таваразнаўца з Украіны Л. ТКАЧУК і шафёр з Кемераўскай вобласці М. КІЛЬМЕТАЎ.

АД БРЭСТА

ДА КУРЫЛ

САДРУЖНАСЦЬ

Брэст, сапраўды, выразны прыклад, дзе наша, савецкая, садружнасць праявілася ў свой час у барацьбе, а цяпер прадаўжаецца ў штодзённым жыцці і працы.

На дывановым камбінаце я сустракаўся з рабочымі, інжынерамі. Гутарылі, разважалі. Калі размова скіроўвалася ў мінулае, то прыходзілася чуць: прыехаў сюды, бо тут змагаўся і загінуў мой бацька альбо тут жывуць жонка, муж... Бачыце, які фундамент ў нашай садружнасці!

Начальнік тэхнічнага аддзела камбіната Нэлі Шміт нарадзілася ў Калужскай вобласці, пачынала працоўны шлях у ткацкім краі — горадзе Іванаве, а Брэст лічыць сваёй радзімай.

— Ведаецца, — заўважае мая субяседніца, — тут я жыву і працую ўжо амаль 20 гадоў. Тут у маім жыцці адбыліся значныя падзеі — выйшла замуж, нарадзіліся дзеці, значыць, тут і я, калі можна так сказаць, нарадзілася зноў... Я наведваю зямлю свайго дзяцінства, бывала за мяжой, але толькі тут адчуваю сябе стала, надзейна, так, як і адчуваюць сябе людзі дома.

У адным з новых цэхаў я сустраўся з прыкладам садружнасці іншага характару. Каля станка корпаўся чалавек. Твар засяроджаны. Адладзіць станок — справа складаная. Знаёмімся.

— Кестутис Антаню Эндрюкайте, инженер-технолог из Каунаса, — прадставіўся па-руску высокі, з пасівелай галавой чалавек. І дадаў: — Мы отлаживаем станки. Раньше работали двенадцать человек, а теперь — вчетвером, потому что дело идет к завершению.

Кястуціс назваў членаў сваёй брыгады — інжынераў-электрыкаў Казіса Адамліса, Альбінаса Адамавічуса, Антанаса Масайціса і рабочага наладчыка Юрыя Пятрова, які ў адрозненне ад іх жыве ў Рызе. Між іншым, літоўскія сябры наладжвалі станкі з серабрыстым надпісам «Кострома», гэта назва горада ў Расіі, дзе яны выраблены.

Інжынеры адзначалі вельмі добрыя ўмовы ў іх інтэрнаце, а таксама харчаванне ў сталовай камбінаце. Яны пабывалі ў крэпасці-героі, іншых славуных мясцінах горада і аднадушна сцвярджалі: у Брэсце прыемна жыць і працаваць. Запразалі наведць іх Каўнас.

А камбінат уражвае маштабамі рэканструкцыі. Першая чарга ўступіла ў строй у 1981 годзе, а пуск магутнасцей другой адбудзецца ў 1984 годзе, выпуск прадукцыі дасягне 5 мільёнаў квадратных метраў дываноў у год. Акрамя дываноў, прадпрыемства вырабляе мэблеваю тканіну, коўдры.

Дываны. Скажаць, што гэта прыгожа, — мала. Іншы раз немагчыма адарваць вачэй ад той разнастайнасці сакавітых фарбаў, якую можна сустрэць, бадай, толькі на летнім лузе. 35—40 відаў выпускаюць за год, за гэты ж тэрмін укараняецца да сямі новых малюнкаў. А дыван «Жамчужына» мастака Таццяны Сцепанюк вытрымлівае попыт і выпускаецца ўжо на працягу 14 гадоў. Гэта дыван-дзіва, сапраўды мастацкі твор. Дарэчы, кожны мастак камбіната можа ганарыцца сваёй творчасцю. Напрыклад, Уладзімір Гусеў стварае дываны — партрэты, не толькі адпаведныя абліччу героя, але і характару. Так заўважыла Нэлі Шміт наконт партрэта У. І. Леніна, які выканаў майстар. Па эскізах Аксіні Гаўрыленка выходзіць вельмі шмат дываноў, яна лічыцца лідэрам. Брэсцкія дываны заваявалі прызнанне не толькі ў краіне, але і за мяжой. Прадукцыя тутэйшых майстроў на выстаўках у Францыі і Англіі ўдастоена права аналагаў, гэта значыць, з'яўляецца прыкладам.

Рукамі кавалераў ордэнаў Леніна і Дружбы народаў Марыі Язэпчык, Вольгі Кавальчук, Алены Дзядковай і іх сябровак ствараюцца цудоўныя дываны. А ім дапамагаюць у гэтай справе людзі з Каўнаса і Іванова (тут распрацаваны праект рэканструкцыі камбіната), з Наваі (Узбекістан) і Даўгаўпілса (Латвія), з Кустаная (Казахстан) і Чарнігава (Украіна)... У сваю чаргу камбінат пастаўляе таварную пражу ў Тбілісі (Грузія), а дываны — усёй краіне — ад Брэста да Курыл. Карта адрасоў супрацоўніцтва брэстчан нагадвае своеасаблівы дыван, каларытны дыван садружнасці нацыі і народнасцей нашай краіны. Як тыя дываны, нітка да ніткі, так падзея да падзеі, справа да справы ткуць савецкія людзі мірнае жыццё вольна на працягу трыццаці сямі гадоў.

А побач, да месца баявой садружнасці народаў нашай краіны — у Брэсцкую крэпасць-герой, ідуць і ідуць людзі. Ідуць адусюль — ад Брэста да Курыл...

Георгій ПАВУЛЯ.

Стогадовы юбілей рыхтуецца адзначыць адно са старэйшых прадпрыемстваў рэспублікі — Мінскі фарфоравы завод. З канвеерных ліній яго штогод сыходзіць 12 мільёнаў фарфоравых вырабаў каля 150 назваў. Гэта кафейныя і чайныя сервізы, сталовыя наборы, дэкаратыўныя сувеніры.

НА ЗДЫМКАХ: новыя вырабы абмяркоўваюць жывапісец мастацкай лабараторыі Галіна БАБРЫТСКА, галоўны мастак заводу Валеры ЛЕАНТОВІЧ і скульптар Леанід БАГДАНАУ; майстар жывапіснага аддзялення цэха фарфоравых вырабаў Наталля БУСАЕВА дэманструе вырабы заводу.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ГАРАНТУЕЦЦА ЗАМОЖНАЕ ЖЫЦЦЁ

ВЁСКА: ШЛЯХІ РАЗВІЦЦА

У калгасе імя Героя Сацыялістычнай Працы Пятра Дзеньшыкова, што ў Гродзенскім раёне, ёсць музей — памяць мінулых гадоў, дзе захоўваюцца няхітрыя прылады працы, прадметы быту сялян дарэвалюцыйнага часу, а таксама тых, хто першым ступіў на шлях калектывізацыі, будаўніцтва новага жыцця ў родных мясцінах. Наведвальнікі могуць убачыць тут драўляную саху, ступу, лыкавыя лапці... Але як дарагуе рэліквію захоўваюць у музеі пакоўкі ад часу заявы з просьбай прыняць у калгас. Спачатку іх было ўсяго чатыры. Беднякі, былыя батракі, безямельныя моцна верылі ў Саветскую ўладу, у новае заможнае і шчаслівае жыццё і не шкадавалі сваёй працы, каб наблізіць яго.

Многа часу прайшло з той незабыўнай пары. Мары, надзеі даўно сталі зьявіцца. У тым жа калгасе імя Дзеньшыкова, які Пётр Юсіфавіч доўгія гады некалі ўзначальваў, атрымлівалі на ўзвясце-сем цэнтнераў збожжа з гектара. Вядома: недахоп тэхнікі, угнаенняў. Цяпер жа сорок пяць цэнтнераў не рэкорд. Далёка глядзю Пётр Дзеньшыкоў у будучае. Дарэвалюцыйнаму селяніну ледзь ханала хлеба да каляд, цяпер у гаспадарцы атрымліваюць тысячы тон збожжа штогод, маюць мільённыя даходы. Не параўнацца былым панскім фермам з сучасным высокакаваліфікаваным жывёлагадоўчым комплексам, куды там і панскай сядзібе да цяперашняга палаца — калгаснага клуба, што вырастае на беразе блакітнавакай рэчкі Індуркі.

І так не толькі на Гродзеншчыне. Багата наша Беларусь на працавітых людзей, не ўтаймаваных у дасягненні сваёй мэты, шчодро адораных прыроднай кемлівасцю. Узьць хоць бы Барысаўшчыну. Цудоўны край, які чаруе фарбамі лугоў, зялёнымі лясамі, сінімі ўборамі лянных палёў. Па праву ганарыцца тут саўгасам-камбінатам імя 60-годдзя БССР, дзе штогод вырошчваюцца больш за 100 тысяч галоў свіней. Прадпрыемства перадавае, высокакаваліфікаванае.

Сучасныя калгасы і саўгасы сталі буйнейшымі па памерах, больш насычанымі высокаэфектыўнай сельскагаспадарчай тэхнікай. Прыкметна ўзраста іх энергаўзброенасць і энергазабеспечанасць.

У сучасных умовах развіцця навукова-тэхнічнага прагрэсу склаўся ўмовы для далейшага паглыблення развіцця

і кааперавання працы. Сёння ў Беларусі дзейнічае звыш 400 буйных спецыялізаваных гаспадарак, якія працуюць на прынцыпах міжгаспадарчай кааперацыі, гэта значыць, вытворчага ўзаемадзеяння і аб'яднання фінансавых сродкаў калгасаў і саўгасаў, што дае магчымасць сумеснымі намаганнямі ствараць трывалую кармавую базу, будаваць буйныя высокакаваліфікаваныя малачна-тварныя фермы, свинагадоўчыя комплексы, птушкафабрыкі. Высокая канцэнтрацыя пагалоў, механізацыя працаўніцтва дазваляюць у 2,5—3 разы ўзняць прадукцыйнасць працы, у 1,5—2 разы знізіць сабекошт прадукцыі.

На вёсцы з'явіліся новыя прафесіі: апэратары машынага даення, механізатары шырокага профілю, слесары-наладчыкі абсталявання, машыністы розных устаноў, не кажучы ўжо аб інжынерах, эканамістах, аграномах, заатэхніках. Іх праца з выкарыстаннем прамысловай тэхналогіі ўсё больш збліжаецца з працай індустрыяльнай, ператвараючыся ў яе разнавіднасць.

Пастаянна расце і колькасць высокакаваліфікаваных кадраў. Сёння ў калгасах, саўгасах і міжгаспадарчых аб'яднаннях рэспублікі працуюць звыш 200 тысяч механізатараў, каля 70 тысяч спецыялістаў аграрнай вытворчасці.

Дынамічна развіваюцца, грамадская вытворчасць гарантуе кожнаму свядомаму працаўніку заможнае жыццё, забяспечвае яго будучае. Агульны даход калгаснай сям'і ў сярэднім па рэспубліцы складае цяпер за год 3 124 рублі. Аплата працы калгаснікаў за апошнія дваццаць гадоў павысілася ў 2,5 раза.

Вялікую ролю ў павышэнні даходаў сельскага насельніцтва адыгрывае падсобная гаспадарка. У калгасах і саўгасах рэспублікі маецца звыш 1 100 тысяч двароў з прысвабоднымі ўчасткамі. Яны даюць 28 працэнтаў мяса, 33 — малака, 55 — яек, 48 — бульбы, 37 — гародніны агульнарэспубліканскай сельскагаспадарчай прадукцыі. Гэта важнае прыбаўленне да таго, што мы атрымліваем ад грамадскай гаспадаркі.

Вялікая ўвага ў рэспубліцы ўдзяляецца развіццю падсобнай гаспадаркі. Цяпер насельніцтву штогод прадаецца дзяржавай 10 мільёнаў галоў птушкі, паўмільёна парсят, вырашаюцца праблемы забеспячэння асабістай жывёлы калгаснікаў і рабочых саўгасаў кармамі. У апошнія гады

атрымлівае ўсё большае развіццё вопыт калгасаў і саўгасаў, якія бяруць на сябе за невялікую плату частку такіх працаўнічых работ, як апрацоўка прысвабодных участкаў, выпасы жывёлы, утрыманне яе ў грамадскіх жывёлагадоўчых памяшканнях.

Вырашана ў бліжэйшы час забудаваць на ўзроўні сучасных патрабаванняў камфортнасці і архітэктурна-планіровачных рашэнняў 2 745 перспектывіных пасёлкаў. Зыходзячы з гэтых задач, кожны раён рэспублікі мае перспектывіны план развіцця насельнічых пунктаў, будаўніцтва вядзецца па генеральных планах з улікам размяшчэння аграрнай вытворчасці.

На працягу шэрагу гадоў у БССР ажыццяўляецца комплекснае эксперыментальна-наказальнае будаўніцтва на вёсцы, што дае магчымасць правярць на практыцы найбольш прымаальныя тыпы планіроўкі дамоў і іх размяшчэння. Цяпер толькі для індывідуальных забудовчыкаў прапанавана больш за 70 розных праектаў.

Літаральна на вачах ператвараецца і беларускае Палессе — да Вялікага Кастрычніка забыты і забыты край. Цяпер жа хто прыязджае, напрыклад, у Сарачы, цэнтр калгаса «Чырвоная змена» Любанскага раёна, бачыць яго непаўторную прыгажосць, зручнасць размяшчэння. Пасёлак раскінуўся на высокім беразе ракі Арсы. Нямала сіл, таленту, гарачай любові да свайго справу ўклаў у праектаванне пасёлка архітэктар Георгій Заборскі, удастоены Дзяржаўнай прэміі СССР. Больш за 400 працаўнікоў калгаса справілі тут уваходзіны. Іх радуе сваёй прыгажосцю і архітэктурнай выразнасцю Палац культуры, навукі і мастацтва, размешчаны ў ім спартыўны комплекс з плавальным басейнам, дзіцячая музычная школа, музей працоўнай славы. Пасёлак па праву ўзнагароджаны Дыпломам Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР першай ступені. А колькі ў нас цяпер такіх пасёлкаў!

Так, жыццё беларускага селяніна, беларускай вёскі ператварылася да непазнавальнасці. Вядома, жыццё не стаіць на месцы. Узнікаюць свае праблемы, цяжкасці. Але яны вырашальныя, бо ўсім справамі ў нашай дзяржаве кіруе народ — гаспадар сваёго лёсу.

М. КУЗНЯЦОУ,
кандыдат гістарычных навук.

ПІСЬМЫ ЗБЛІЗКУ

ПАДАРОЖЖА ПА КРАІНЕ СЯБРОЎ

У ліку чатырохсот турыстаў з Данбаса спецыяльным турысцкім поездам я зрабіў сёлета цікавае падарожжа па Закаўказскіх рэспубліках. Дарэчы, такія паязды Данецкі абласны савет па турызму і экскурсіях арганізоўвае і ў іншыя раёны краіны: Прыбалтыку, Беларусь, Малдавію, гарады Расійскай Федэрацыі.

Пуцёўка каштавала ўсяго 115 рублёў. Пяцьдзесят працэнтаў яе кошту большасці турыстаў аплаціў прафсаюз, і паездка атрымалася вельмі таннай, але надзвычай багатай на ўражанні і знаёмствы. Сярод нас былі шахцёры і будаўнікі, хімікі і металургі, хлебарабы і студэнты. Мы праехалі чатыры з паловай тысячы кіламетраў па тэрыторыі пяці саюзных і сямі аўтаномных рэспублік і абласцей.

Невялікая Карачаева-Чэркская аўтаномная вобласць на Поўначы Каўказа, насельніцтва якой складаюць чатыры карэнныя народы — карачаеўцы, чэркесы, абазінцы, нагайцы. У педагагічным інстытуце ў горадзе Карачаеўска вучацца яшчэ і рускія, і украінцы, і грузіны, і армяне, і асеціны — усіх не пералічыць. Карэннае насельніцтва толькі пасля Вялікага Кастрычніка набыло пісьменнасць, зараз тут ёсць свае пэты, мастакі і скульптары...

У сталіцы Грузіі Тбілісі да нашага аўтобуса падышла група школьнікаў. Дзеці заўсёды праяўляюць цікавасць да турыстаў. У гутарцы высветлілася, што яны азербайджанцы і вучацца ў школе на азербайджанскай мове, грузіны — на сваёй, грузінскай.

А ў Гагры (ён уваходзіць у склад Абхазскай Аўтаномнай Рэспублікі) мы даведліся, што тут ёсць і эстонская школа для дзяцей эстонцаў, якія жывуць у горадзе.

Армянскае радыё вядзе перадачы на армянскай, азербайджанскай, рускай і курдскай мовах. Для прадстаўнікоў гэтых нацыянальнасцей выходзяць на іх родных мовах газеты і часопісы.

Руская і нацыянальныя мовы народаў Каўказа жывуць, як родныя сёстры. Іх вучаюць, імі карыстаюцца па жаданню і неабходнасці. Руская мова, якая звязвае карэнных жыхароў з усімі брацкімі народамі краіны, адкрывае ім здабыткі сусветнай навукі і культуры.

Народы Каўказа ўнеслі вялікі ўклад у перамогу над нашым агульным ворагам — гітлераўскім фашызмам. Беларускамі партызанскім атрадам імя Чапаева, напрыклад, камандаваў армянін Ваган Агаджанян. Партызанам 1-й Мінскай брыгады дапамагаў лётчык Ашот Гаспаран, які дастаўляў ім праз фронт зброю, боепрыпасы, прадукты харчавання і пераправіў у савецкі тыл 420 цяжкараненых партызан. Партызанскімі камандзірамі былі азербайджанцы Ісмаіл Аліеў, Гумбат Намедаў, Велі Ахундаў... Сваім жыццём пры вызваленні маіх родных Калінкавіч ахвяравалі грузін Раквіяшвілі, армянін Мінасян і іншыя.

Аб усім гэтым я даведаўся ў музеі ў сталіцы Арменіі горадзе Ерзване.

Дружба савецкіх народаў вырабавана ў сумеснай барацьбе за Савецкую ўладу ў гады грамадзянскай і на фронтах Вялікай Айчыннай вайны. У поспех кожнай рэспублікі зрабілі ўклад усе брацкія савецкія народы. Рустаўскі металургічны завод у Грузіі працуе на азербайджанскай рудзе. Рэзданская ГРЭС у Арменіі дае электраэнергію Грузіі, Азербайджану. Зараз толькі адна Савецкая Арменія вырабляе электраэнергію ў 3 разы болей, чым уся царская Расія, а па вытворчасці яе на душу насельніцтва даўно абганала Вялікабрытанію, Італію, Францыю.

Ні адзін калгас ці саўгас нашай краіны, бадай, не абходзіцца без колавых трактароў «Беларусь», якія выпускае Мінскі трактарны завод.

Маладыя рабочыя з Арменіі цікавіліся ўмовамі працы данецкіх шахцёраў, металургаў. Адзначалі, што вугаль іх рэспубліка атрымлівае з Данбаса. Звычайная гутарка, якую можна пачуць пры сустрэчы сяброў.

— А вось армянскі камень туф выкарыстоўваецца ў нас на Украіне, — гаворылі з удзячнасцю шахцёры. — Ён аздабляе новы Палац піянераў і школьнікаў у Данецку.

Такіх прыкладаў шмат. Яны — адметная рыса жыцця многацыянальнай дзяржавы, якой спаўняецца 60 гадоў.

Фёдар СЕВЯРЫН.

г. Данецк

Пасля заканчэння школы ў Таццяны Капцяловай не было сумненняў пры выбары прафесіі. Жаданне працаваць з дзецьмі прывяло яе ў Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт на факультэт педагогікі і методыкі пачатковага навучання. І вось ужо чатыры гады яна працуе выхавателем у дзіцячым садзе будаўніча-мантажнага аб'яднання «Гроднапрамбуд».

НА ЗДЫМКУ: Таццяна КАПЦЯЛОВА са сваімі выхаванцамі.

старонкі мінулага

[Заканчэнне. Пачатак у № 20].

У 1855 годзе В. Кавалеўскі стаў рэктарам Казанскага ўніверсітэта.

На працягу многіх гадоў ён падтрымліваў сувязь са Свіслацкай гімназіяй, з месцамі, дзе прайшло яго дзяцінства. У 40-х гадах XIX стагоддзя з далёкай Казані ён прыслал у Свіслач складзены ім і выйшаўшы ў гэты час з друку ўнікальны трыохтомны «Мангольска-руска-французскі слоўнік», за які Пецярбургская Акадэмія навук прысудзіла яму поўную прэмію Дзямідава. Разам з суправаджальным пісьмом В. Кавалеўскага слоўнік доўга захоўваўся ў бібліятэцы гімназіі, выклікаў павышаную цікаўнасць і быў гонарам свіслацкіх гімназістаў.

Вядомым вучоным стаў і другі выцярскі Свіслацкай гімназіі, ураджэнец Брэстчыны, Станіслаў Батысь Горскі (1802—1864). Скончыўшы Свіслацкую гімназію і медыцынскі факультэт Віленска-

СВІСЛАЦКАЯ ГІМНАЗІЯ

Свіслачы Ю. Крашэўскі пакінуў яркія ўспаміны.

Прыкметны след у гісторыі Свіслацкай гімназіі пакінула паўстанне 1830—1831 гадоў. Няма яе выпускнікоў, ураджэнцаў Беларусі, аказалася ў радах паўстаўшых. Найбольш вядомыя сярод іх — Л. Зяноўкіч, Р. Сухадольскі, В. Гельтман. Апошняму, у сэнсе папулярнасці, пашчасціла больш за іншых. Мы ведаем, у прыватнасці, што пасля паражэння паўстання ён жыў у Бруселі, стаўшы адным з самых блізкіх сяброў І. Лявелева, удзельнічаў у рэвалюцыйных падзеях 1846—1848 гадоў у Польшчы і Германіі, быў вядомы таксама як таленавіты публіцыст, багатая рука апіснага спадчына якога, на жаль, не знайшла выдзяццо. Памёр у Бельгіі ў 1874 годзе.

Што датычыць іншых удзельнікаў паўстання, таксама ўраджэнцаў Беларусі і выпускнікоў Свіслацкай гімназіі, — Леона Зяноўкіча і Райнальда Сухадольскага, то аб іх, можна сказаць, мы ведаем пакуль вельмі і вельмі мала. Няма пра іх ні даследавання, ні папулярныя публікацыі, ні нават артыкулаў у БелСЭ. Хаця ва ўсіх адносінах гэта былі асобы незвычайныя.

Леон Зяноўкіч нарадзіўся на Палессі ў вёсцы Ляхі ў 1808 годзе. Незадоўга да пачатку паўстання скончыў Свіслацкую гімназію і паступіў у Варшаўскі ўніверсітэт. Пасля паражэння паўстання 1830—1831 гадоў, як актыўнейшы яго арганізатар і ўдзельнік, вымушаны быў эміграваць у Францыю. Не спыняў там рэвалюцыйнай дзейнасці, якая вызначалася асабліва актыўнасцю ў 1831 па 1848 год. Пасля рэвалюцыі 1848 года, у якой ён прыняў удзел, Л. Зяноўкіч з вялікім поспехам займаўся выдавецкай дзейнасцю, публіцыстыкай, літаратурнай працай. Разам з С. Ворцэвам Л. Зяноўкіч быў у ліку тых, хто дапамагаў А. Герцэну ў стварэнні Вольнай рускай друкарні ў Лондане. І хоць паміж А. Герцэнам і «маленькім літвінам» (так называў Л. Зяноўкіча А. Герцэн) былі часам рознагалосці па некаторых пытаннях стратэгіі і тактыкі рэвалюцыйнай барацьбы, тым не менш у сваіх слаўных уславінах — «былое і думкі» вялікі рускі рэвалюцыянер-дэмакрат не без сімпатыі нагадвае прозвішча Л. Зяноўкіча сярод тых, хто выступаў прыхільнікам рэвалюцыйнага імя Ю. Крашэўскі, Л. Зяноўкіч таксама пакінуў успаміны аб Свіслацкай гімназіі — «Псыдзелкі, або апыяненні ля каміна», дзе з вялікай целавяданні і любоўю расказаў аб гадах, праведзеных у Свіслачы. Памёр Л. Зяноўкіч у Парыжы ў 1870 годзе.

Кароткі, але яркае жыццё пражыў другі ўдзельнік паўстання 1830—1831 гадоў, выпускнік Свіслацкай гімназіі Райнальд Сухадольскі (1804—1831), родны брат вядомага беларуска-польскага мастака-баталіста Януарыя Сухадольскага (1797—1875). Уладальнік арыгінальнага і самабытнага паэтычнага талента, ён працаваў як аўтар папулярных паўстанцкіх вершаў і песенак. Загінуў у баі паўстанцаў з царскімі войскамі ў 1831 годзе. У тым жа годзе выйшаў у свет зборнік яго вершаў «Любімыя песні».

Пасля паражэння паўстання 1830—1831 гадоў гучная слава Свіслацкай гімназіі пайшла на спад. Парадзелі шэрагі таленавітых выкладчыкаў, зменшыўся прыток здольных вучняў. Сярод прычын — закрыццё (за ўдзел студэнтаў у паўстанні) Віленскага ўніверсітэта (1832); адкрыццё 6 красавіка 1834 года свецкай гімназіі ў Гродна, якая з 23 лістапада 1835 года стала называцца губернскай. Свіслацкая гімназія ператварылася ў ардынарную паятовую. Але галоўная прычына, пахіснуўшая яе аўтарытэт, — прыгнёта мікалаўскай рэакцыі, якіх і ў сферу асветы.

Тым не менш узровень заставання ў Свіслацкай гімназіі ўсё ж заставаўся вышэй, рэвалюцыйнае хваляванне працягвалася. Сярод гімназістаў хадзіла забароненае літаратура, назіралася працяглае вольнадумства, з'яўляліся вольналюбівыя вершы, за што вучняў аддавалі ў салдаты, выключалі з гімназіі, каралі рознамі. У рэшце рэшт вырашыў прыняць больш радыкальныя меры — перавесці гімназію са Свіслачы ў павятовае горад Шаўлі Ковенскай губерні (цяпер горад Шаўлі Літоўскай ССР). Загад аб пераводзе гімназіі са Свіслачы ў Шаўлі выйшаў 2 студзеня 1845 года, аднак рэвалюцыйны падзеі 1846—1848 гадоў адклалі гэты перавод на шэсць гадоў.

Іменна ў гэты трывожны для гімназіі

час, калі ў Свіслачы з дня на дзень чакалі канчатковага сігналу да ад'езду, і настаўнікі, і вучні старэйшых класаў у поўным сэнсе слова сядзелі на чамаданах, у гімназію паступіў будучы кіраўнік паўстання 1863 года ў Беларусі і Літве — Кастусь Каліноўскі. Бацька — Сямён Сцяпанавіч Каліноўскі — прывёз яго ў Свіслач восенню 1847 года разам са старшым братам Віктарам, які з 1841 года вучыўся ў тутэйшай гімназіі ў падрыхтоўчым класе.

Школьнае жыццё з першых дзён захапіла Кастуса, прыцягнула сваёй навізнай, нялёгкай, разлічанай на крайняе напружанне дзіцячых сіл праграмай.

Аднак не толькі вучэбнай гімназічнай праграма абавязаны быў сваім духоўным развіццём будучы рэвалюцыянер. Гады навучання К. Каліноўскага ў гімназіі супалі з «вясной народаў» — яркім ланцугам дэмакратычных рэвалюцый 1848 года ў Еўропе, якія грунтоўна ўзрушылі ўвесь еўрапейскі кантынент. Звонкім рэхаў яны адгукнуліся і ў Беларусі, з'явіўся магутны каталістатар як сялянскіх выступленняў, так і перадавой грамадскай думкі.

Фармаванне светапогляду юнага К. Каліноўскага праходзіла таксама пад уплывам набіраўшага сілу на рускіх, беларускіх і польскіх землях вызваленчага руху, гераічнай дзейнасці тайных рэвалюцыйных арганізацый 30—40-х гадоў XIX стагоддзя.

Першага арганізацыя, якая аказала значны ўплыў на вучнёўскую беларускую моладзь таго часу, узнікла ў другой палове 30-х гадоў XIX стагоддзя ў Віленскай медыка-хірургічнай акадэміі, дзе, як раней ва ўніверсітэце, навучалася большасць выпускнікоў беларускіх гімназіяў. Члены «Дэмакратычнага таварыства» (так называлася арганізацыя), развіваючы лепшыя традыцыі дзекабрыстаў і філаматаў, ставілі сваёй мэтай падрыхтоўку народнага паўстання супраць самадзяржаў і прыгонніцтва. На чале гэтай арганізацыі стаяў студэнт медыка-хірургічнай акадэміі, ураджэнец Піншчыны — Франц Савіч (1815—1846). «Дэмакратычнае таварыства» дзейнічала ў цесным саюзе з «Садружнасцю польскага народа», якую ўзначальваў польскі рэвалюцыянер Ш. Канарскі, і з групай рэвалюцыйна настроеных рускіх афіцэраў і часцейна Віленскага гарнізона, якой кіраваў паручык А. Кузьмін-Караваеў. Рускія, беларускія і польскія рэвалюцыянеры дзейнічалі разам. І хаця гэтыя арганізацыі былі разгромаваны царызмам, у гісторыі вызваленчай барацьбы яны адыгралі выдатную ролю. Іх дзейнасць паказала неабходнасць рэвалюцыйнага саюза прыгнечаных народаў у барацьбе супраць агульнага во-

якой праяўляў асаблівую цікавасць. Ён добра разбіраўся ў падзеях, ахвотна знаёміў Кастуса і іншых гімназістаў з яркімі эпізодамі вызваленчай барацьбы, з прыкладамі брацкай рэвалюцыйнай садружнасці некалькіх пакаленняў рэвалюцыянераў. Іменна ад Віктара Кастуса ўпершыню пачуў аб тайных таварыствах 20-х гадоў у Свіслачы і дзекабрыстах, аб філаматах і філарэтах, аб свіслацкіх гімназістах — удзельніках паўстання 1830—1831 гадоў і аб рэвалюцыйных таварыствах 30—40 гадоў XIX стагоддзя, даведаўся пра імяны Кюхельбекера, Зяноўкіча, Сухадольскага, Гельтмана, Савіча, Канарскага, Каратаева і многіх барацьбітоў супраць самадзяржаў, якія сталі сапраўднымі кумірамі яго юнацтва. Зусім бясспрэчна, што багатыя рэвалюцыйныя традыцыі, існаваўшы ў сценнах Свіслацкай гімназіі, аказалі вялікі ўплыў на фарміраванне светапогляду будучага рэвалюцыянера. Іменна тут, у Свіслачы, пачалі закладацца радыкальныя рысы яго рэвалюцыйнага светапогляду.

Тут абудзілася ў ім палымая любоў да роднай зямлі, да людзей працы, нянавісць да іх прыгнечальнікаў — прыгоннага права, прыгоннікаў і самадзяржаў, разуменне, часам перабольшанае, ролі навукі і асветы ў жыцці грамадства. Галоўнай ідэяй, якую К. Каліноўскі вынес са сцен Свіслацкай гімназіі, была ідэя сумеснай барацьбы прыгнечаных народаў супраць самадзяржаў, ідэя рэвалюцыйнага саюза прыгнечаных народаў у імя агульнай Свабоды. Гэта ідэя стала для яго «ідэяй ідэяў, быццём быцця, танненнем пытанняў, альфаю і амегаю» яго рэвалюцыйнага светапогляду.

У 1851 годзе браты Каліноўскія часова рассталіся. Пасля пераводу Свіслацкай гімназіі ў Шаўлі (Шаўляй) Віктар, як вучань выпускнога класа, пераехаў у Гродна, каб змясціць там сярэднюю адукацыю ў мясцовай гімназіі. Атрымаўшы атэстат, ён у 1852 годзе паступіў у Маскоўскі ўніверсітэт на медыцынскі факультэт.

Кастусь застаўся ў Свіслачы, дзе замест гімназіі было створана пяцікласнае дваранскае вучылішча, якое ён закончыў у 1852 годзе. Пасля папярэдняй падрыхтоўкі, паколькі праграма вучылішча была значна вузкая за праграму сямікласнай гімназіі і не давала права на паступленне ў вышэйшую навучальную ўстанову, К. Каліноўскі адправіўся ў Маскву, каб стаць студэнтам універсітэта, дзе вучыўся старэйшы брат Віктар. У 1856 годзе браты пераехалі ў Пецярбург. Ужо ў час знаходжання Віктара і Кастуса ў Пецярбурзе Свіслацкае вучылішча напатаку новы удар — у 1858 годзе яго было пераўтворана ў прагімназію, гэта значыць чатырхкласнае навучальную ўстанову, што адпавядае чатыром малодшым класам гімназіі.

Аднак і гэта мэрала прынеса жадаемых вынікаў — рэвалюцыйны дух з прагімназіі і пасля гэтага не знік. Калі ў Беларусі і Літве ўспыхнула паўстанне

га ўніверсітэта, ён некалькі гадоў быў памочнікам прафесара Я. Вольфганга, а ў 1830 годзе яму даверылі ганаровую пасаду — загадванне ўніверсітэцкім батанічным садом, у якім да таго часу было сабрана каля 7 тысяч рэдкіх відаў раслін з розных часцін свету, аб чым А. Міцкевіч у «Пане Тадэвушы» пісаў:

— Я бачыў у віленскім батанічным гародзе нямала праспаўленых дрэў, што растуць на усходзе або на палудні ў харошым італьянскім...

Калі дзейнасць універсітэта ў 1832 годзе спынілася, С. Горскі стаў прафесарам батанікі і фармакалогіі Віленскай медыка-хірургічнай акадэміі (1832—1842). Не пакінуў навуковых заняткаў ён і пасля таго, як акадэмія была пераведзена ў Кіев. Каб коратка ахарактарызаваць навуковую дзейнасць С. Горскага, які застаўся ў Вільні ў гэты гады (1842—1864), дастаткова, на наш погляд, працітаваць адпаведнае месца з нядаўняга выйшаўшага «Гісторыі Вільнюскага ўніверсітэта» (Вільнюс, 1979), дзе даецца высокая ацэнка навуковым дасягненням нашага выдатнага земляка: «Сваімі даследаваннямі ў галіне батанікі, якія працягваліся і пасля закрыцця Вільнюскай медыка-хірургічнай акадэміі, набыў вялікую вядомасць прафесар С. Горскі. Ён склаў каталог 1 205 відаў раслін Літвы. У адной з капітальных прац (1849) на лацінскай мове змясціў малюнкi 10 відаў раслін, якія ён ўпершыню выявіў і апісаў. Двойчы бываючы... за мяжой, устанавіў цесныя сувязі з віднейшымі батанікамі Еўропы, якія ў сваіх працах выкарыстоўвалі матэрыял С. Горскага, а некаторыя віды раслін нават назвалі яго імем».

Да гэтага неабходна дадаць, што на працягу многіх гадоў С. Горскі плённа вучыў флору Беларускай пшчы, будучы, у сутнасці, першым, яе «першым даследчыкам». У час сваіх навуковых паездак па Беларусі ён неаднаразова бываў у Свіслачы, якая, як вядома, размешчана амаль на краі Беларускай пшчы.

Падтрымліваў сувязі з Гімназіяй і працягваўшы доўгі час у Вільні Юзэф Ігнацы Крашэўскі (1812—1887) — выпускнік Свіслацкай гімназіі 1829 года, а затым студэнт філасофскага факультэта Віленскага ўніверсітэта. У 1841—1851 гадах ён выдаваў у Вільні часопіс «Атэнеум», які чытаўся гімназістамі. Не выключана, што ў 40-я гады XIX стагоддзя Ю. Крашэўскі неаднаразова бываў у Свіслачы, таму што іменна ў гэты час у Свіслацкай гімназіі вучыўся яго малодшы брат Казан, які закончыў яе ў 1847 годзе, у год паступлення ў яе К. Каліноўскага. Пра гады свайго навучання ў

рага — самандзяржаў.

Гады рэзідэнцыі ў Беларусі і Літве выклікала дзейнасць разгромленага ў 1849 годзе «Брацкага саюза літоўскай моладзі», на чале якога стаялі браты Далейскія — Франц і Аляксандр, устанавіўшы, як і іх папярэднікі, цесны саюз з рускімі і польскімі рэвалюцыянерамі.

Дзейнасць тайных рэвалюцыйных арганізацый 30—40-х гадоў, весткі аб якой разнесліся па ўсёй Беларусі, мелі вялікае значэнне для рэвалюцыйнай асветы прагнечаных настроеных моладзі, для выхавання рэвалюцыянераў 60-х гадоў, у тым ліку і К. Каліноўскага.

Добры ўплыў на духоўнае развіццё Кастуса аказалі старэйшы брат Віктар, які на працягу некалькіх гадоў разам з ім вучыўся ў Свіслацкай гімназіі. Адораны ад прыроды цікаўнасцю, працавітасцю, жывым розумам, Віктар захапляўся мовамі, ведаў і любіў літаратуру, зачытваўся працамі па гісторыі, да

1863 года, 16 вучняў Свіслацкай прагімназіі (па іншых крыніцах — 10) далучыліся да паўстанцаў. За ўдзел у гімназіі і паўстанні 1863 года прагімназія ў наступным годзе па распарадэнню Мюраўева-вешальніка была закрыта. Такім чынам, апошнім у летапісе гімназіі з'яўляецца 1864 год.

Такая ў агульным рысах гісторыя першай у Гродзенскай губерні свецкай сярэдняй школы, якая дала пуцёчку ў рэвалюцыйныя многім выдатным рэвалюцыянерам, вучоным, пісьменнікам, адыграла выдатную ролю ў гісторыі асветы і вызваленчай барацьбы ў Беларусі і Літве ў першай палове XIX стагоддзя.

Вячаслаў ШАЛЬКЕВІЧ,
дацэнт БДУ імя У. І. Леніна,
кандыдат філасофскіх навук.
НА ЗДЫМКАХ: слоўнік «Русские ботаники», у якім ёсць звесткі пра Станіслава Горскага; касцёл у Свіслачы (XIX стагоддзе).

1500 YEARS TO KIEV

Kijewe miy! My Kiev! This is how people who were born in it, who live and work there, building it in length and width, call this city with pride and affection. These two words eventually became part of a song which is known and loved by millions of people all over the country.

One of the oldest and most charming cities of the multinational Soviet Union, the Ukrainian capital enjoys nationwide acclaim. Its hospitality and friendly people are known in all the fraternal Soviet republics.

It was in Kiev that the noted Ukrainian poet Pavlo Tychyna said his catch phrase: «The feeling of one family.» It has since served as a poetic definition of the brotherhood of the Soviet peoples which is the foundation of the Soviet way of life. This is precisely the reason why not only the residents of Kiev but also—and as much—those of any other Soviet city or village—Alma-Ata, Moscow, Baku, Minsk and so on—hold near and dear both the past and the present day of Kiev, this ancient yet ever young city on the Dnieper.

PAGES OF GLORIOUS HISTORY

«There are cities whose past is much more important than their present, there are cities which seem to be awaiting their future, being, so to say, in a foetal condition. Kiev combines all the three dimensions of time. It is eternally young, it is in continuous progress, undergoing incessant transformations. Big historical cities are 'big' not because they have always remained unchanged in their scenic grandeur, but because they have been changed, rejuvenated and developed», writes the noted Ukrainian author Pavlo Zahrebelny. These changes, this rejuvenation, this great connection of times are what bestows the city on the Dnieper its inimitable beauty which is hard to perceive as one, no matter how perfect, image.

We know Kiev as the «prince-ly seat» of the powerful and highly advanced State formation of Old (Kievan) Rus which played an important role in the life of the Slavs as well as the nations of Western Europe, the Orient and the Byzantine Empire.

We know Kiev as «the mother of Russian cities.» It was in the cradle of Kievan Rus that a nation was born later to beget the three fraternal peoples—Ukrainians, Russians and Byelorussians—who hold sacred and who have preserved through the long run of centuries their lofty awareness of the commonness of their origin, the similarity of their tongues and cultures, and the precious realization of their historically unbreakable and mutual destinies.

Kiev is known to have been the birth place of Old Rus culture, destined to rank as one of the greatest attainments of human civilization. It was in Kiev that human genius begot creations which are today reverently stored in the treasury of domestic and world science, literature and the arts.

We also know that Kiev played an outstanding role in the history of development of the Ukrainian nation—both when the Ukrainian national identity was formed and when it advanced during the struggle against the Mongol, Lithuanian and Polish aggressors.

A glorious entry was made in the city annals during the national-liberation war of 1648-54. Let us take a closer look at those remote days. Kiev residents joyously meeting their heroes, the famed regiments of peasants and Cossacks under Bogdan Khmelnitsky lining up on the square in front of St. Sophia's Cathedral, to the accompaniment of church bells and gun salvos. Facing their glorious leader are brave men who have never spared their lives in battles for what would become the liberation of the Ukrainian people—the Council of Pereyaslav—when one and all in the Ukraine would finally realize their age-old dream of reuniting with their Russian brothers. An eyewitness wrote that the residents of Kiev «showed them their reverend respect which was twice or perhaps ten times as great as that which they had ever shown to their palatines.»

On photos: New residential district Obolon in Kiev; monument to the fighters of the Revolution; monument to General Vatutin.

We know Kiev as one of the centers of all-Russia resistance against serfdom and czarist autocracy. All the four congresses of the secret Decembrist «Southern Society»—representatives of the revolutionary-minded part of the aristocracy who rose in arms against the Russian czar—took place in Kiev.

Kiev is a revolutionary city. Its history during the period preceding the October Revolution of 1917, during the Civil War of 1918-20 and the subsequent trying years of building a new life in the country is rich in exciting events, glorified by the exploits of the nation's selfless sons and daughters, all Bolshevik members of the Leninist Communist Party.

Today, entering another year of its long and glorious history, Kiev worthily continues the cause started by its revolutionary adherents, adding new accomplishments to the list of their epoch-making endeavors.

Carved in granite on the pedestal of the monument to Vladimir Lenin in Kiev are the words: «Given united action by the Great-Russian and Ukrainian proletarians, a free Ukraine

is possible; without such unity, it is out of the question.» This bequest of the leader of the revolution is the guarantee of the Ukraine's accomplishments—past, present and coming. It is ever alive in the very idea of creation of the Soviet State.

June 22, 1941. This day is painfully vivid in people's memories. That night was magically blue in the sky and garlands of flowers whispered their way down the fluorescent Dnieper, cast by school graduates who followed an old tradition, having gathered on the banks of the ancient river to greet the rising sun, to pay their respect to the city before embarking on their independent roads in life.

Then came the howling Nazi bombers with their lethal cargo and all those teenagers found themselves at the cross hairs of the ruthless «supermen» of the Third Reich which had treacherously attacked the Soviet Union. That was when WWII—or the Great Patriotic War—broke out.

The entire city took part in this battle. Its enterprises switched to military production, the machine tools were manned by

the children, parents and wives of those who had left for the front. Home guard was called and fortifications were built over remarkably short periods of time.

Below is an excerpt from the reminiscences of Alexandr Rodimtsev, a Russian, twice Hero of the Soviet Union who took part in the Battle of Kiev: «Our troops owed much of their combat success during the defense of Kiev to the selfless support of the Kievites; we soldiers fighting on the front line felt secure, knowing we were aided by the courageous people of that city.»

In September, following severe combats, the Soviet troops defending the city had to retreat.

The aggressor proved ruthless and bloodthirsty beyond human comparison. In Babi Yar alone—a ravine in the vicinity of Kiev—100,000 Kievites were shot by the Nazis, among them many children, women, elders and Soviet prisoners of war. The Darnytsia Forest was the scene of yet another atrocity as the Nazis slaughtered as many as 68,000 civilians and

Soviet prisoners of war—officers and men—there. All told, the Nazi hangmen exterminated 200,000 persons in Kiev during the period of Nazi occupation.

It is true that the Wehrmacht managed to seize Kiev, but it is also true that the invaders never succeeded in subjugating its residents. The patriots unleashed a severe underground resistance campaign.

Years have passed since then. Like the legendary bird Phoenix, Kiev rose from ashes and ruin to become even more beautiful and younger, brought back to life through dedicated human endeavors, rejuvenated by people, their spirit tempered by work and combat exertion. Its reconstruction involved the efforts of Moscow, Leningrad, the Urals, Siberia, the Caucasus and Middle Asia, Kazakhstan and the Far East—the whole of the Soviet Union. Kiev was brought back to life, coming out ever so beautiful, to stay ever youthful and vigorous throughout the centuries to come.

At present, the fact that Kiev is invariably mentioned among the leading cities of the Soviet Union is well justified by its position as the capital of the Ukrainian SSR and as the biggest political, administrative, economic, scientific and cultural center of the Republic.

A «hero-city», a city of skilled workers, Kiev has always played an extremely important role in the life of the Soviet Union. Its government awards—two Orders of Lenin and the Golden Star on the City Banner—are evidence of the merits this glorious city by the Dnieper can rightfully boast in the eyes of the entire nation. Many of its residents are the recipients of the highest Soviet awards—«Hero of the Soviet Union» and «Hero of Socialist Labor.»

Kiev hosts the Academy of Sciences of the Ukr. SSR, the Republican boards of the country's creative associations and unions, also many publishers releasing newspapers, magazines and books, theaters, Palaces of Culture, museums and stadiums.

Today's Kiev is the third largest city in the Soviet Union. Its outward appearance and silhouette as the Ukrainian capital has changed beyond recognition. Once, the skies over it were dominated by the golden domes of the Pechersky Lavra (Monastery) and St. Sophia's Cathedral. Today, its striking features include the 380 m. television tower, the structure of the House of Trade, the Kiev Hotel and the new construction projects of the Left Bank—Livoberezhya. Towering over the city, as though defending it against all evil, stands the grand statue of Motherland, adding special beauty to the Dnieper slopes.

The arrival of spring is heralded by the famous blossoming Kiev chestnuts, emphasized by the blinding white walls of its tall modern buildings and the shining gold of its ancient church domes. Add to this Kiev's plentiful flower-beds. Spring manifests the coming of many guests from all over the country and far outside it.

(Продолжение. Начало в №№ 19, 20).

ПОСЛЕ ВОСХОДА СОЛНЦА

Все же замешкалась, уже половина седьмого, и на улице солнце. Целые потоки только что взошедшего, свежего сентябрьского солнца! Слепит глаза, не сомкнувшиеся целую черную ночь.

Господи, такое солнце, а я иду на верную гибель! Меня не станет, а оно будет светить. И — тепло. По-матерински тепло светит даже сентябрьское солнце. Солнышко всегда ласковое — на то оно и солнце!

Как я быстро пришла, пусть бы еще на полчаса опоздала... Вот и железная калитка — подобие тюремной решетки, только с разными металлическими завитушками.

Обернулась еще раз. Заворожило меня яркое солнце. Еще минуту стояла, чтобы проститься с ним.

Может, больше его не увижу. А оно всегда будет восходить и заходить. С той стороны, где оно всходит, скоро придут в мой город люди в серых шинелях, придет и мой Саша. И принесут они с собой Советскую власть. Тем, кто выживет, уцелеет. Мне ты сегодня ласково посветило, солнце. Спасибо за все. И — прощай...

Не-ет, не вздумай плакать, не надо. Крепись, Гросс-Галина! Возьми себя в руки, в сильные руки, которые так ценит гауляйтер Белоруссии Вильгельм фон Кубе. Хоть на посту и Фридрих, но все может быть...

И я улыбаюсь ему, часовому первого поста, что у железной калитки, похожей на тюремную решетку.

— Guten morgen, Фридрих. Какая чудесная погода!

— Солнце! Я видел, как фрау любовалась солнцем.

— Да, солнце!

Фридрих улыбается мне, отступая на шаг, чтобы я вошла в калитку. Значит, и сегодня не станет обыскивать, потому что уже метнул пристальный взгляд во двор, на тротуар и не увидел никого, кто бы уличил его в грубейшем нарушении правил охраны дома самого наместника Гитлера.

Мелькает мысль: может, все и обойдется, коль мне начало везти с самого начала...

Но сделала лишь один-единственный шаг, как из-за угла дома вынырнул дежурный офицер, крикнул еще издали:

— Проверь, Фридрих!

Охранник всего лишь секунду медлил с ответом:

— Сейчас проверю, господин обер-лейтенант.

А что еще мог ответить он, молодой немец, хотя для четверых его детей я и таскала хлеб, чтобы он сушил сухари и отсылал им в свою Германию?..

Дежурный — здоровый веснушчатый немец с витыми погонами — грузно шагает к калитке.

Цокают по камню добротные кожаные сапоги.

— Guten morgen, господин офицер! — А сама чуть отступила, стараясь быть ближе к золотой полосе солнца. Где солнце, там не может быть смерти... Но до золотой полосы далеко, целых три шага, — за калиткой она, на тротуаре.

— Чего стоишь? Обыскивай.

— Вот полотенце, мыло, мочалка, белье. Сегодня у нас банный день, господин обер-лейтенант.

— Хорошо. А сумочка?

— И сумочку будете смотреть?

«Нет, это уже нахальство, — говорить так безразлично, чистое нахальство, Гросс-Галина...»

Безразлично? А почему же похолодели ноги, замерло в груди, будто остановилось сердце, и непослушные пальцы так долго возятся с простой защелкой.

— Шнелль, шнелль, — торопит обер-лейтенант.

В чуть приоткрытой сумочке сверкнул белизной батистовый платок, распрямляя узкие кружева-каемочки.

— О-о, какой красивый! — и солдат берется двумя пальцами за тонкое кружево, тянет платок из сумочки. Тянет и внимательно разглядывает. Белый платок предательски соскальзывает с черного диска мины. Он еще не заметил ее, потому что подкладка сумки тоже черная.

Прижимаю к мне большим пальцем платок, держу изо всех сил.

Что делать? Как вырвать из этих толстых пальцев нежный батист?

— У вас, возможно, не чистые руки... — Что?!

Пальцы дрогнули, разжались. И белый батист распрямляется, закрывая зев полуоткрытой сумочки.

— Смотри: чистые... Толстые пальцы в золотистых волосках у меня перед глазами. Но они могут снова коснуться тонкого батиста. И надо сказать, почему они «не чистые»...

Никогда в жизни так напряженно не работал мой мозг. За доли секунды он должен был найти объяснение сказанному прежде. Не найдет — смерть. Смерть в том скверике, который сейчас позади меня стоит в первой позолоте осени. Первая позолота осени в полусотне метров за моей спиной...

— Сегодня день рождения фрау Анниты, господи. Этот платок — самое дорогое, что у меня есть. Это мой подарок для фрау. А если господину офицеру понравился платок, завтра принесу другой.

смешно косолапя, прямо ко мне. Виллет хвостом, трется о ноги косматой шерстью.

«Люмпи, что мне делать, Люмпи?..» Машинально погладила ее, она благодарно лизнула руку и тут же умчалась в дальний угол садика.

А может, все-таки оставить мину здесь? Пусть только отлучится часовой хоть на миг, чтобы достать ее из сумочки...

Вдруг часовой оборвал свист, и только теперь я услышала отчаянный лай Люмпи. Молоденький офицер, прыгая через ступеньку, сбежал с площадки, бросился за угол дома, где лаяла собака.

«Спасибо тебе, Люмпи! Спасибо, что выручила!»

Хватаю сумочку и портфель, вскакиваю на площадку, оттуда бегу вниз по лестнице.

В углу — ведро с мусором. Мгновенно

вый появился. Должен быть в охране, во второй смене. Симпатяга — стройный, высокий!

Молоденькие служанки смеются. И вдруг я пошатнулась, машинально ища опору — ужас пригвоздил меня к кухонной стене.

Мина тикала:

— Тик-так, тик-так!

Тикала, как будильник — исправный будильник, который не надо вращать, чтобы начал свое: «Тик-так, тик-так!» Я вся сжалась, напряженно вслушиваясь, — аж зазвенело в ушах Вот-вот треснут барабанные перепонки, не выдержат этого звона и тиканья.

И вдруг — тишина. Может, сердце заглохло все звуки: гулко-громовыми ударами оно долбит грудь.

— Что с тобой, Галя, что?! — бросаюсь ко мне Кляйн-Галина.

— Голова... закружилась...

Когда она подала воды, зубы у меня залязгали, приплясывая на эмали синей кухонной кружки.

Холодная вода приглушила сумасшедшую пляску сердца, и я снова прислушалась. Было тихо-тихо. Только Домна гремела черпаком... Что за чертовщина? Померещилось, что ли?

Поднялась в кабинет, привычно взялась за тряпку, но тут же отбросила ее. Черт подери, не с того начинала рабочий день. Надо сначала почистить обувь... Опустилась вниз и только нагнулась за сапогами, как зашумело в голове и опять явственно раздалось тиканье.

Но так же можно с ума сойти! Что ни делаю — убираю кабинет, мою лестницу, подметаю площадку, — она время от времени начинает тикать. Хорошо знаю, убедилась же, что это мне кажется, что это в висках стучит, а мина вроде отсчитывает свое:

— Тик-так, тик-так!

Не могу успокоиться, не нахожу себе места. Снова заглянула на кухню, пошла к зеркалу. И — отшатнулась: оттуда глядела вовсе не я, а кто-то другой, какая-то серая маска.

В висках снова затикало, заплескала нижняя челюсть, выбивая частую дробь. Поплелась в кабинет, бессильно упала в кресло. Чуть-чуть успокоилось сердце — и в ушах пропал перезвон, откатился куда-то далеко-далеко; замолкло и тиканье в висках. Но челюсть, непослушная нижняя челюсть, дрожит, будто от холода, и я никак не могу унять эту противную дрожь.

Никогда не повязывала косынку под подбородком, а теперь вынуждена — плотно-плотно стянула уголки. Припомнилось: так повязывают челюсть покойникам.

Дрожь вроде утихла, лишь мелкие судороги иногда пронизывают подбородок. Может, и не заметят...

А дом уже ожил — проснулся, хлопает дверями, наполняется перестуком каблучков, детскими криками.

Мне нужно видеть самого Кубе, очень-очень нужно.

Слышу глуховатый спросонья голос, выхожу на лестницу и заново начинаю протирать дубовые перила. Кубе появляется как-то вдруг. Лоснящееся, опухшее от сна, одутловатое лицо гауляйтера спокойнее. Более того, он что-то мурлычет себе под нос. Значит, хорошее настроение у наместника Гитлера!

Когда плохое, идет индюк индюком, и лучше тогда с ним не встречаться. Теперь что-то мурлычет, как старая ленивая кошка, примостившаяся на припечке. К худу или к добру?..

— О-о, ты сегодня хорошо почистишь сапоги! — говорит он в ответ на мое приветствие. — Зер гут!

«Почему же хорошо не почистить гауляйтер, если это — в последний раз?»

Вдруг он останавливается, пристально всматривается мне в лицо.

— Ты больна? Тиф?

— Зуб болит. Очень-очень болит...

И снова затикала она, спрятанная на груди:

— Тик-так, тик-так!

Я шагнула вперед: взрываться, так вместе с этим гадом!

— Тик-так, тик-так!

— Что с тобой? — Кубе поддался назад, прижимаясь к перилам.

— Зуб... Я ночь не спала, голова кружится... Господин генерал, отпустите меня к врачу. Последний раз прошу. Вырву зуб и буду работать. А сегодня отпустите. Нет сил терпеть...

Молчит, пристально смотрит на меня. Молчит, не тикает и у меня на груди.

Только кровь пульсирует в висках... И я, будто со стороны, вижу себя: бледное лицо, туго охваченное косыночкой, запавшие глаза в синих обводах...

— Хорошо, разрешаю. — Обернулся к адъютанту, застывшему двумя ступеньками ниже. — Вильденштейн, проведи меня в комиссариат, потом ее — к врачу.

— Ой, девочки, офицер какой-то но-

— Ой, девочки, офицер какой-то но-

Елена МАЗАНИК

ВОЗМЕЗДИЕ

ОТРЫВКИ ИЗ ДОКУМЕНТАЛЬНОЙ ПОВЕСТИ

— На сегодня назначили день рождения?

— Да, да... назначили...

Чувствую, что силы покидают меня. Еще минута и — упаду на плоские камни...

«Крепись, Гросс-Галина, главная опасность уже позади!»

Трудно крепиться, если наивысшее напряжение вдруг схлынет с тебя. Так бывает с деревом, когда огромный снежный ком в секунду соскользнет с него, и оно устремится кверху да так шатнется, что вот-вот надломится с той стороны, куда давил непосильный груз.

— Да, именно сегодня...

Дело в том, что фрау Аннита была на восьмом месяце беременности, чувствовала себя неважно, и празднество по случаю ее дня рождения уже несколько раз откладывали.

— А что же мы, Фридрих, подарим фрау? Ну, хотя бы не каждый — от всей охраны. Ты самый старший, подкажи.

Я выручила немолодого немца:

— Цветы. Фрау Аннита очень любит цветы. Только не рвите во дворе.

Они шагнули на тротуар, о чем-то зашептались. А мне предстояло одной идти дальше. Худо, что одной. Если бы дежурный обер-лейтенант пошел со мной в дом, вот это было бы везением.

Но он направился к скверу — видно, на базар за цветами. Посоветовала на свою голову... Завернула за угол. Часовой на площадке со стороны комиссариата, конечно же, не мог видеть, что была проверка в присутствии самого дежурного, — снова заставит раскрыть и портфель, и сумочку... Что же делать?..

Подметаю двор. Не тороплюсь, чуть пошевеливаю метлой. Но обер-лейтенант как сквозь землю провалился. Видно, на базаре нет цветов, ищет в другом месте. Да-а, потянуло меня за язык...

А молодой симпатичный офицер стоит себе на площадке, насвистывает что-то веселое. На меня — никакого внимания... Эх, юнец, знал бы ты, что вот в этой сумочке, которая от тебя в десяти шагах, — волком бы бросился к ней. И крест на шею, считай, обеспечен: за особые заслуги. Ну, не крест, так произвели бы тебя в обер-лейтенанты, отпраздновали бы на месяц в отпуск к твоей муттер, по которой ты, конечно, соскучился. Ох, знал бы ты, но ты стоишь, как истукан, и ни о чем не догадываешься.

Маленькие грабельки в моих руках — что игрушка. Садик небольшой — недолго взрыхлить песчаные дорожки... А что, если в этот песок или куда-либо под забор положить мину и спокойно пойти в дом? Но надо же достать ее из сумочки, достать на глазах у этого насвистывающего молоденького истукана — сумочка почти рядом с ним. Положим, удачи. А вдруг счастливый случай, вдруг срочно понадобится она, — что тогда? Минута решает все или считанные секунды, а ее со мной не будет...

Медленно, очень медленно ходят в моих руках грабельки-игрушка. Никто не отвлекает часового, не возвращается дежурный офицер, а мне уже пора убирать кабинет, мыть лестницу...

Вдруг хлопает дверь. Кубарем скатывается по ступенькам Люмпи. Мчится,

но достала из сумочки мину, сунула в ведро, прикрыла сверху газетой.

И — снова наверх, на площадку.

Люмпи все еще лаяла, теперь тише, ворчливее, видно, на самого часового. Затем выбежала из-за угла, рыжим коблом покатила к площадке, запрыгала по ступенькам.

И вовсе она не урод, просто толстая милая собачка. Откуда я взяла, что у нее спесивая мордочка? Она симпатичная!

— Пожалуйста, проверьте, господин офицер, — протянула ему раскрытый портфель и сумочку.

Часовой внимательно осмотрел все, что было в старом портфеле, затем — в сумочке.

Едва сделала первый шаг по лестнице, остановилась. Ведро с мусором сейчас унесут на свалку, и все мои труды, все волнения окажутся ни к чему. Попробуй снова принести мину в дом, если не обнаружат...

Торопливо сбежала, выхватила мину из ведра и снова сунула в сумочку. А сердце то поднимается куда-то к горлу, то падает вниз — вроде я на огромных качелях и кто-то невидимый с силой раскачивает меня.

Надо отдохнуть, хоть пару минут, хоть одну скучную минутку.

Добралась до туалета, опустилась на сиденье. Это — единственное место в трехэтажном особняке, где можно побыть наедине с собой, не боясь, что кто-то подглядывает или подслушивает.

Прошла минута, вторая. Силы, отнятые громадным нервным напряжением, медленно возвращались. Снова заработала мысль.

«Сумочку не станешь таскать с собой, а мина должна быть все время при мне, в любой момент. Сунуть в карман передника — велика, заметна. Значит, самое верное — подвязать ее на грудь...»

Снова кольнул, пронзил страх с ног до головы, когда она, холодная, не тикающая, хотя и заведенная, легла ниже груди...

Медленно поднялась по лестнице. Второй этаж — никого. Только у двери в коридор, который ведет к спальне гауляйтера, стоит дежурный офицер. Черт бы его побрал, как ждала, чтоб пройти с ним через второй пост! Видно, возвратился, когда я была в туалете... Тишина, сонная тишина там, за его широкими плечами.

И ЕЩЕ ТРИ ЧАСА...

Часы в кабинете показывали семь. Всего семь... Надела передник. Ну, теперь-то, кажется, совсем хорошо. А все-таки надо посмотреть в зеркало. Оно, единственное для всех служанок, — на кухне. Кто-то приладил к стене большой осколок, там мы причешиваемся — наводим марафет, как говорит Жаннита.

Поздоровалась со всеми и — к зеркалу. Нет, ничего не заметно — ни сбоку, ни спереди.

— Чего ты вертишься перед зеркалом?

— Ой, девочки, офицер какой-то но-

[Окончание будет].

ПЕРШЫ ЦЫМБАЛІСТ РЭСПУБЛІКІ

ДА 75-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
НАРОДНАГА АРТЫСТА СССР І. ЖЫНОВІЧА

Здаўна сябруе беларускі народ са сваім нацыянальным музычным інструментам — цымбаламі. З часоў сівой мінуўшчыны яны з'яўляюцца абавязковым удзельнікам народных свят, вяселляў, вясчорак. Але да Вялікага Кастрычніка цымбалы былі прыналежнасцю толькі вясковага побыту — у горадзе пацуду іх было немагчыма. Просценькі інструмент з абмежаваным дыяпазінам і няпоўным гукарадам не лічыўся канцэртным.

Але ў 1922 годзе ў трупе Першага Беларускага драматычнага тэатра (цяпер тэатр імя Янкі Купалы) паявіўся малады п'ятнаццацігадовы хлопец, якога ўсе ласкава называлі Юзікам. Гэта быў Іосіф Жыновіч — першы цымбаліст-прафесіянал Беларусі. Ён удзельнічаў у спектаклях, дзе патрэбны былі народныя музыкі, выступаў у канцэртах як саліст-цымбаліст, іграў у тэатральным аркестры. Праз два гады да яго далучыўся яшчэ адзін цымбаліст, Станіслаў Навіцкі, і ўзнік першы цымбалны дуэт. Іх выступленні прыцягнулі ўвагу кампазітараў і музыкантаў, якім спадабалася гучанне незнаёмага інструмента. Адным з іх быў прафесар Маскоўскай кансерваторыі Р. Любімаў, які прыязджаў у Мінск і спрабаваў рэканструяваць гэты народны інструмент, стварыць цэлую сям'ю цымбал ад прымы да кантрабаса, што дало б магчымасць арганізаваць аркестр. У той час дзевяці гэтаму справу да канца не ўдалося, але ідэя была падхопленая таленавітым майстрам-самавукам К. Сушкевічам і студэнтам Беларускага дзяржаўнага музычнага тэхнікума І. Жыновічам. Менавіта дзякуючы намаганням гэтых двух энтузіястаў былі створаны цымбалы прымы, альты, тэноры, басы, рэканструяваны беларускія дудачкі і ліра.

Гэта дало магчымасць у 1928 годзе стварыць пры музычным тэхнікуме з ліку студэнтаў і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці ансамбль цымбалістаў, канцэртмайстрам якога і стаў І. Жыновіч. Удасканаленыя інструменты па свайму тэмбру мелі чыста нацыянальны каларыт, а рэпертуар складалася з беларускіх народных песень і танцаў, з музыкі народаў СССР. Першыя ж канцэрты ансамбля прыцягнулі ўвагу слухачоў, атрымалі станоўчыя водгукі ў друку, і ў снежні 1930 года пастановай Наркамасветы БССР ён атрымаў назву Дзяржаўны ансамбль беларускіх народных інструментаў. А ў студзені наступнага года прыняў удзел у Тыдні беларускай музыкі ў Маскве.

Расказваючы пра Іосіфа Жыновіча, надзвычай часта трэба выкарыстоўваць слова «першы». Так, яшчэ ў 1923 годзе, у час гастролі тэатра ў Маскве, ён іграў у Дзяржаўным інстытуце музычнай навукі перад членамі так званай «Беларускай камісіі», якую ўзначальваў кампазітар М. Іпалітаў-Іванаў. Выступленне юнага цымбаліста вельмі спадабалася слаўтаму рускаму музыканту. Па яго рэкамендацыі праграма канцэрта І. Жыновіча была запісана на грамафонныя пласцінкі. Гэта былі першыя запісы беларускай музыкі.

У ролі хлопчыка-цымбаліста здымаўся ён у першым беларускім кінафільме «Лясная бэль», і гэта быў першы выхад нашага народнага інструмента на экран.

Як сольны інструмент цымбалы атрымалі шырокае прызнанне ў 1939 годзе на Усеаюзным аглядзе выканаўцаў на народных інстру-

ментах, дзе І. Жыновіч стаў лаўрэатам.

Любіў слухаць яго цымбалы Янка Купала, які нярэдка запрашаў артыста да сябе. У купалаўскім музеі можна і цяпер убачыць фатаграфію, зробленую пасля выступлення дзеячаў беларускай культуры ў 1934 годзе па Усеаюзнаму радыё, на якой побач з Купалам і Коласам стаіць Жыновіч.

Славуты музыкант аб'ездзіў усе без выключэння рэспублікі Савецкага Саюза, знаёмячы слухачоў з беларускім народным інструментам. Канцэртная дзейнасць І. Жыновіча працягвалася і ў гады Вялікай Айчыннай вайны. У складзе франтавой канцэртнай брыгады ён наведваў многія воінскія злучэнні ад Белага да Чорнага мораў, выступаў у першых вызваленых ад ворага гарадах Беларусі і закончыў свае франтавыя канцэрты ў Кёнігсбергу.

Яшчэ не скончылася вайна, а ў вызваленым Мінску адкрылася Беларуска дзяржаўная кансерваторыя, і Жыновіч становіцца першым педагогам класа цымбал, потым узнакальвае кафедру народных інструментаў і, нарэшце, пачынае працаваць у якасці першага прафесара-цымбаліста. У 1948 годзе выходзіць у свет першы падручнік І. Жыновіча «Школа для беларускіх цымбал», у якім аўтар, абагуліўшы свой багацейшы вопыт, даў студэнтам выдатны вучэбны матэрыял. За трыццаць гадоў сваёй педагогічнай дзейнасці ён выхаваў вялікую колькасць салістаў-цымбалістаў, многія з якіх сталі выдатнымі выканаўцамі, атрымалі ганаровыя званні народных і заслужаных артыстаў рэспублікі, заваявалі нямала медалёў і прызавых месцаў на шматлікіх міжнародных і ўсеаюзных музычных конкурсах.

Пасляваенны перыяд найбольш напружаны, яркі і шматгранны ў творчай біяграфіі артыста. У 1946 годзе яго назначаюць мастацкім кіраўніком і галоўным дырыжорам Дзяржаўнага народнага аркестра БССР. І ён смела дапаўняе калектыў выканаўцамі на драўляных духавых інструментах, кантрабасах, балалайках, ударных інструментах і баянах.

У рэпертуары аркестра з'явілася нямала новых цікавых твораў. І першымі з іх былі сачыненні самога Жыновіча: сказ-быліна «Аб зямлі беларускай», «Беларускія танцы», музыка да паэм А. Куляшова «Прыгоды цымбал» і «Толькі наперад», апрацоўкі беларускіх народных песень і танцаў.

У 1957 годзе аркестр быў узнагароджаны залатым медалём Усеаюзнага фестывалю моладзі. З вялікім поспехам прайшлі выступленні калектыву ў 1967 годзе ў Канадзе і ў 1974 — у Польшчы.

Усе аркестранты вельмі паважаюць і любілі свайго мастацкага кіраўніка, употай ласкава называлі яго «бацькам». І ён, заўсёды вясёлы, лагодны і добразычлівы, адказваў на гэтую любоў поўнай уземнасцю, быў гатовы прыйсці на дапамогу любому артысту аркестра. Прысваенне І. Жыновічу ганаровага звання народнага артыста СССР было святкам для ўсяго калектыву. Цяпер да назвы Дзяржаўны народны аркестр БССР дабавіліся яшчэ тры словы — імя Іосіфа Жыновіча.

Д. ЖУРАУЛЕУ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

ТЫДЗЕНЬ ВЫЯЎЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА-82

Ужо стала добрай традыцыяй правядзенне ў рэспубліцы Тыдня выяўленчага мастацтва. Звычайна ён праходзіць вясной, напярэдадні Першамайскіх святаў. Вось і сёлета апошнія красавіцкія дні былі адзначаны шматлікімі вернісажамі, паездкамі мастакоў на прадпрыемствы, у калгасы і саўгасы.

У культурным жыцці рэспублікі Тыдзень выяўленчага мастацтва — вельмі значная падзея. Да яго звычайна рыхтуюцца ўсе мастакі. Бо ў гэты час па ўсёй рэспубліцы арганізуецца вельмі шмат выставак, наладжваюцца сустрэчы з гледачамі ў музеях і майстэрнях, чытаюцца лекцыі па праблемах сучаснага мастацтва. Усе гэтыя мерапрыемствы адлюстроўваюць самы характэрныя рысы савецкага мастацтва — яго дэмакратызм і народнасць.

Вытокі такога свята бяруць свой пачатак у 1918 годзе, калі Ленін падпісаў дэкрэт аб манументальнай прапагандзе. Гэты дакумент паслужыў асновай для развіцця мастацтва сацыялістычнага рэалізму і стварэння шырокай праграмы эстэтычнага выхавання народа. За некалькі дзесяцігоддзяў па ўсёй краіне ўзведзены сотні помнікаў і манументаў барацьбітам за свабоду і незалежнасць Радзімы, героям вайны і працы, выдатным людзям савецкага грамадства. А выяўленчае мастацтва стала духоўнай патрэбай мільянаў савецкіх людзей.

Асаблівае сёлетняга Тыдня выяўленчага мастацтва з'явілася тое, што праводзіўся ён у юбілейны для Савецкай краіны год, калі адзначаецца 60-годдзе ўтварэння СССР. Іменна таму праграма Тыдня прадугледжвала выстаўкі мастакоў розных савецкіх рэспублік.

Так, у Мінскім Палацы мастацтва разам з персанальнымі выстаўкамі беларускіх мастакоў Г. Паплаўскага і У. Пасюкевіча адкрыліся дзве выстаўкі літоўскіх мастакаў.

Урачыстае адкрыццё свята выяўленчага мастацтва адбылося на старажытнай Полацкай зямлі, ў горадзе нафтавікоў Наваполацку, куды выехала група вядучых беларускіх мастакоў. Там была адкрыта выстаўка акварэлі «Горад і жыхары — вачыма мастака». А адначасова з гэтым вернісажам у Полацку пачала працаваць выстаўка беларускага жывапісу, у Мінску — групавая выстаўка маладых мастакоў-жывапісцаў, у Гродна — выстаўка твораў М. Карпука, у Брэсце — выстаўка твораў мастакоў-педагогаў Брэсцкай вобласці... А, акрамя гэтага, перасоўныя тэматычныя экспазіцыі падарожнічалі па ўсёй рэспубліцы, пабывалі ў Мазыры, Рэчыцы, Светлагорску, Маладзечна, калгасе «Кастрычнік» Гродзенскага раёна, іншых гарадах і населеных пунктах.

Гасцямі Тыдня выяўленчага мастацтва ў Беларусі сталі ў гэты раз літоўскія мастачкі Ганарата Размене і Элеанора Шчэрбінскайтэ-Тункявічэне. Яны прывезлі ў Мінск свае персанальныя выстаўкі габелена і керамікі. Абедзве выстаўкі выклікалі вялікую цікавасць мінскай публікі, якая змагла ўбачыць самабытнае мастацтва майстроў брацкай рэспублікі.

Заклучным акордам свята стаў конкурс дзіцячага малюнка, які праводзіўся ў Мінскім Палацы мастацтва. У гэтым конкурсе прынялі ўдзел навучэнцы некалькіх сталічных школ.

У. ГАРДЗІЕНКА,
сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

НА БАБРУЙСКОЙ СЦЭНЕ

У народным тэатры Бабруйскага гарадскога Дома культуры адбылася прэм'ера спектакля па п'есе М. Матукоўскага «Апошняя інстанцыя» і пастаноўцы заслужанага работніка культуры БССР Б. Шурына.

«Творчыя планы тэатра ў жанравым і тэматычным дыяпазоне, — гаворыць Барыс Аляксандравіч, — разнастайныя. Гэта і работа над рускай класікай — увасабленне на нашай самадзейнай сцэне драмы «Вір» А. Астроўскага, і пастаноўка камедыі В. Катаева «Дзень адпачынку», п'есы А. Гельмана «Сам-насам з усімі», і, вядома ж, нацыянальны рэпертуар.

З НАГОДЫ 60-ГОДДЗЯ

Творчасць віцебскага мастака І. Бароўскага добра вядома ў нашай рэспубліцы. Вучань Ю. Пэна, ён з'яўляецца ўдзельнікам многіх усеаюзных і рэспубліканскіх выставак, яго работы экспануюцца ў мастацкіх і краязнаўчых музеях нашай краіны.

Нядаўна ў выставачнай зале абласнога аддзялення Саюза мастакоў БССР адкрылася персанальная выстаўка работ І. Бароўскага, прысвечаная яго 60-годдзю. На ёй прадстаўлены лепшыя работы жывапісца розных гадоў, пераважна партрэты нашых сучаснікаў — ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны і працы, дзеячай мастацтва і навукі, настаўнікаў, моладзі.

НОВАЯ РАБОТА НАРОДНАГА ТЭАТРА

Лаўрэат першага Усеаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных народны тэатр Палаца культуры Белсаўпрофа паказаў мінчанам сваю новую работу — спектакль на драматычнай паэме Янкі Купалы «Адвечная

песня». У пастаноўцы выкарыстана шмат беларускіх народных песень і танцаў, якія гучаць у стэрэафонічным запісе.

Поспех спектакля — гэта заслуга рэжысёра-пастаноўчыка Ю. Сцяпанова, мастака М. Кургановіча, выканаўцаў ролі У. Пекюра, Л. Чухрова, В. Пашковай, І. Ганевай і іншых.

СПРАВАЗДАЧА МАЛАДЫХ

У Гомелі адкрылася абласная выстаўка твораў маладых мастакоў. Яе тэматыка даволі разнастайная.

Мажорнай сімфоніяй гучыць «Пейзаж з вясёлкай» В. Сідоркіна. Вёска ў белай кіпені садоў, бздоннае неба. Усё квітнее на зямлі, і над гэтай прыгажосцю дужка вясёлкі. Твор гэты — светлая, узнёслая песня аб родным Палессі.

Палітра маладых мастакоў радасная. Сакавітая колерная гама ізмацяня аptyмістычнае гучанне твораў В. Дзенісенкі, В. Асіпенкі, І. Мілейшы і іншых.

Асобны раздзел займаюць палотны У. Ейтухова, якія створаны ў час паездкі ў Заходнюю Сібір («Возера Саматлор», «Буравая», «Нафтаправод на Саматлоры», «Партрэт нафтавіка-камуніста»).

ПРЫСВЕЧАНЫ ПЕСНЯРУ

Члены Заводскай раённай арганізацыі таварыства кнігалюбаў Мінска сумесна з работнікамі бібліятэкі № 11 правялі вечар, прысвечаны юбілею народнага песняра Беларусі Якуба Коласа.

Слова пра песняра сказаў навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Якуба Коласа Генадзь Тумас. Перад прысутнымі выступіў таксама паэт Павел Пруднікаў. Ён расказаў пра свае сустрэчы з песняром.

На вечары былі выкананыя песні і раманы беларускіх кампазітараў на словы Я. Коласа.

Дзяржаўны тэатр музычнай камедыі БССР парадаваў сваіх гледачоў новай прэм'ерай — мюзіклам Ф. Лоў «Мая цудоўная лэдзі». Пастаноўку спектакля ажыццявіў народны артыст БССР С. ШТЭЙН, музычны кіраўнік і дырыжор А. ЛАПУНОЎ. Галоўныя ролі выконваюць народная артыстка БССР Н. ГАЙДА, заслужаныя артысты БССР Ю. ЛАЗОЎСкі, В. ФАМЕНКА, В. ШАУКАЛЮК, артысты Г. НІКІЦІН, В. БАЖЭНАЎ, Н. БЕЛАВУСАВА і іншыя.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.

Фота А. ДЗМІТРЬЕВА.

ТАЯМНІЦЫ КРЫВІНСКАГА ТАРФЯНІКА

СУЧАСНІКІ
ЕГІПЕЦКІХ ПІРАМІД

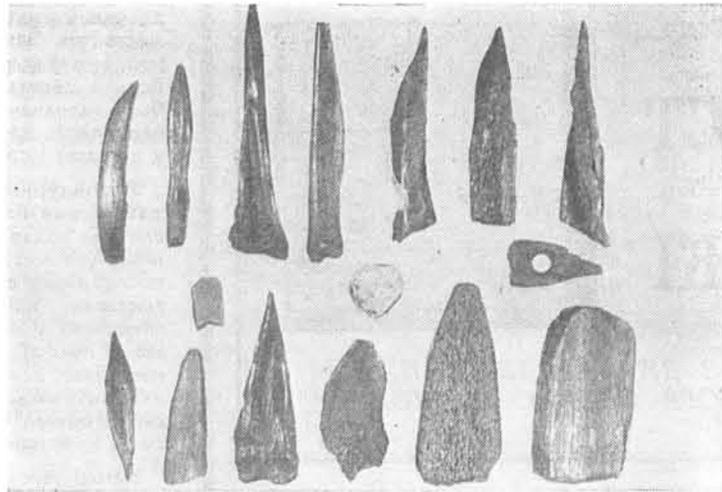
Яшчэ з сярэдзіны 30-х гадоў прыцягнуў увагу вучоных-археолагаў Крывінскі тарфянік на мяжы Бешанковіцкага і Сенненскага раёнаў Віцебскай вобласці. Упершыню ў Беларусі былі знойдзены рэшткі тарфянікавых паселішчаў эпохі каменя і бронзы. Каштоўнасць адкрыцця заключалася ў тым, што культурны пласт, які ўтварыўся дзякуючы дзейнасці чалавека, залягае тут пад тоўшчай торфу, і таму ва ўмовах пастаянна высокай вільготнасці добра захаваліся вырабы з косці, рога, дрэва. Апынуліся ж рэшткі паселішчаў пад торфам па той прычыне, што ўзровень вады ў возеры, на беразе якога яны былі размешчаны, павысіўся, і стаянкі старажытных людзей былі затоплены. Ішлі стагоддзі. Возера паступова пачало зарастаць, пакуль не ператварылася поўнаасцю ў вялізны тарфянік. Так прырода захавала для нас каштоўныя навуковыя экспанаты чатырохтысячагадовай даўнасці.

У 1978 годзе на Віцебшчыне было адкрыта новае тарфянікавае паселішча, умоўна названае Крывіна-III. Размешчана яно ля вёскі Галоўск Сенненскага раёна, па абодвух берагах ракі Крывіны (у старажытнасці яна працякала не тут). Зверху культурны пласт перакрываўся торфам, і, што цікава, сам быў размешчаны на торфе глыбінёй каля 1,5—2 метраў. Відавочна, клімат быў сухі, калі людзі пасяліліся ў такім месцы. У самым нізе культурнага пласта былі выяўлены тонкія бярвенні—магчыма, рэшткі нейкіх пабудов.

Самымі масавымі знаходкамі на Крывіне-III, як і на іншых паселішчах таго часу, з'яўляюцца абломкі глінянага посуду, які вырабляўся ўрч-

ную, без дапамогі ганчарнага круга. Для таго, каб гаршчок ці якая іншая пасудзіна пры абале не патрэскалася, у гліну прымешвалі тоўчаныя ракавіны, раслінныя валокны, радзей—пясок ці жарству (тоўчаны камень). Зрабіўшы донца, усю астатнюю частку пасудзіны ляпілі, накладваючы адна на другую гліняныя стужкі. Большасць вырабаў была пласкадоннай, але зрэдку сустракаюцца і завостраныя, конусападобныя донцы—перажытак больш старажытных гадоў, калі не было сталоў, і пасудзіну зручней было ўторкнуць у зямлю. Вырабы былі значных памераў—іх дыяметр дасягае 38 сантыметраў. На пасудзіну жмутом травы наносіўся арнамент, размешчаны гарызантальнымі паясамі. Любым арнаментальным матывам былі адбіткі ў выглядзе ялінкі. Сустракаюцца таксама ўзоры ў выглядзе ромбаў, лукаткі, радоў насечак, працэрчаных ліній, адбіткаў грабенчатага штампа і «вусеняў», зрэдку трапляюцца кампазіцыі з адлюстраваннем змей. Асобныя матывы звязаны з культам сонца, сустракаецца таксама арнамент у выглядзе адбіткаў шнура. Кераміка са шнуравым арнаментам у канцы III—пачатку II тысячагоддзяў была распаўсюджана на вялізнай тэрыторыі ад Волгі да Рэйна і, як мяркуюць вучоныя, належала адной з груп старажытных індаеўрапейцаў—продкам славян, балтаў і германцаў.

Крэмневыя вырабы даволі нешматлікія: залегаў крэменю на Віцебшчыне няма, прыходзілася сыравіну дастаўляць здалёк, і таму прылады стара-ліся вырабляць з рога і косці. З крэменю ж зроблены выяўлены на паселішчы скрабкі, скобелі, скраблы, нажы, пра-

колкі, наканечнікі стрэл. Захаваліся і адходы крэмнеапрацоўкі. З іншых каменных прылад вялікую цікавасць прадстаўляе свідраваная сякера раббічнай формы, вырабленая з пясчаніку. Хутэй за ўсё, яна служыла ў якасці зброі.

Знойдзена таксама шмат прылад з рога і касцей жывёл: сякеры, долаты, наканечнікі стрэл, шылы, нажы. Сустракаюцца рэшткі і драўляных вырабаў.

Дамінуючую ролю ў занятках жыхароў паселішчаў, як сведчаць матэрыялы, адыгрывала яшчэ паляванне, таму што знойдзены пераважна косці дзікіх жывёл: лася, аленя, мядзведзя, дзіка, бобра, зайца, барсука, але ўжо ўзнікла і жывёлагадоўля—выяўлены рэшткі дробнай рагатай жывёлы, быка, свайскай свінні. Разам з касцамі жывёл трапляюцца і чалавечыя, а таксама абломкі чэрапаў людзей. Такія ж з'ява нагледаецца і на іншых падобных паселішчах Віцебшчыны і Пскоўшчыны. Магчыма, гэта сляды нейкіх рытуальных дзеянняў.

Важную ролю ў гаспадарцы адыгрывала рыбалоўства. З прыналежнасцей рыбалоўнага промыслу выяўлены берасцянныя паплаўкі, каменныя і гліняныя грузылы. Для нейкіх гаспадарчых мэт, напэўна, служылі знойдзеныя пры рас-

копках два кавалкі смалы. Насельнікі паселішча ўжывалі ў ежу, акрамя рыбы і мяса, лясныя і вадзяныя арэхі, а таксама, магчыма, малюскаў перлавіцы.

У жыхароў Крывіна-III было дастаткова высока развіта пачуццё прыгожанага, аб чым сведчаць знойдзеныя падвескі з рога і косці, з бурштыну, які паступаў сюды з Прыбалтыкі як прадукт міжплемяннага абмену. Усе гэтыя ўпрыгожванні мелі яшчэ і магічную сілу—павінны былі ахоўваць сваіх уладальнікаў ад бяды.

Параўнанне знаходак беларускіх вучоных з матэрыяламі іншых помнікаў паказала, што насельніцтва, якое жыло на Крывіне-III, належала да плямён так званай паўночнабеларускай археалагічнай культуры позняга неаліту і ранняй бронзы. Распаўсюджвалася гэтая культура, якая існавала ў асноўным у першай палове II тысячагоддзя да н. э., на тэрыторыі цяперашняй Віцебскай, поўначы Мінскай, частцы Пскоўскай і Смаленскай абласцей. Вывучэнне Крывіна-III дапамагае раскрыць яшчэ адну старонку старажытнай гісторыі нашай Бацькаўшчыны.

Эдвард ЗАЙКОўСкі.

НА ЗДЫМКУ: касцяныя прылады, упрыгожванні з косці і бурштыну з паселішча Крывіна-III. Фота аўтара.

у вашу калекцыю

НАВІНЫ
САВЕЦКАЙ
ФІЛАТЭЛІІ

Сталіца Савецкай Украіны горад-герой Кіеў сёлета адзначае сваё 1500-годдзе. У азнаменаванне гэтага юбілею пошта СССР выпусціла марку. Кампазіцыя малюнка ўмясціла больш трыццаці аб'ектаў—гістарычных помнікаў, архітэктурных ансамбляў, грамадскіх устаноў, інжынерных збудаванняў, якія вызначаюць аблічча сучаснай сталіцы Украінскай ССР. Гэ- таму ж юбілею Міністэрства сувязі прысвяціла выпуск канверта і паштовай карткі. Праводзіцца га- лашэнне карэспандэнцый спецыяльным штэмпелем.

Адзначаючы 150-годдзе з дня нараджэння аднаго з буйнейшых рускіх майстроў пейзажнага жывапісу І. Шышкіна, пошта нашай краіны выпусціла шматклерную марку. На мініяцюры—рэпрадукцыя карціны «Дубы», напісанай у 1865 годзе. Пяпер гэтая работа экспануецца ў Дзяржаўным Рускім музеі ў Ленінградзе.

75-годдзе з дня нараджэння С. Каралёва—савецкага вучонага, двойчы Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата Ленінскай прэміі, выдатнага канструктара першых штучных спадарожнікаў Зямлі і касмічных караблёў, з чым імем звязана цэлая эпоха ў асваенні космасу, Міністэрства сувязі адзначыла выпускам паштовай маркі. На ёй— партрэт вучонага, пад ім подпіс: «Акадэмік С. П. Каралёў. 1907—1966».

Паступілі ў зварот дзве маркі, выпушчаныя ў гонар 60-годдзя ўтварэння Чэчэна-Інгушскай і Якуцкай Аўтаномных Савецкіх Рэспублік.

Да 80-годдзя з дня нараджэння выдатнага паэта, вядомага грамадскага дзеяча, заснавальніка тэатраў і рэвалюцыйнай партыі Назыма Хікмета выпушчана марка з яго партрэта. Сёлета выпушчана таксама паштовая мініяцюра, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння вядомага дзеяча югаслаўскага і міжнароднага камуністычнага і рабочага руху Іосіпа Броз Ціта.

Адзначаючы 50-годдзе газеты «Літаратура і мастацтва», Міністэрства сувязі СССР выпусціла канверт з юбілейнай датай і тэкстам. На малюнку канверта дадзены загаловак газеты.

Л. КОЛАСАУ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ
ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.

Зак. 1030

Чым заняцца ў вольны час! Для мінчаніна пытанне даволі лёгкае і... складанае. На самай справе, на дошках аб'яў дзесяткі запрашэнняў: наведваць парк, спартыўныя пляцоўкі, зрабіць падарожжа (пешшу і на транспарце) у зоны адпачынку... Столькі цікавых прапаноў, што адразу і не выбярэш!

Добра арганізаваны адпачынак у Першамайскім раёне беларускай сталіцы. Тут створаны культурна-грамадскі цэнтр, які каардынуе ўсю работу агітпляцовак, бібліятэк, кінатэатраў, спартыўных комплексаў. Узначальвае яго спецыяльная камісія. У яе ўвайшлі прадстаўнікі грамадскага раёна, супрацоўнікі парку імя Чалюскінцаў, працаўнікі завода «Тэрмапласт» і іншых арганізацый.

НА ЗДЫМКАХ: агітацыйная пляцоўка пры домакіраўніцтве № 35 Першамайскага раёна; трэніруюцца юныя фехтавальшчыкі; заняткі ў школе бальных танцаў.
Фота А. ТАЛОЧКІ.

